

Aankomst van minister Verhagen op het Israëlische vliegveld Ben Goerion. FOTO MARIËLLE VAN UITERT

Druppels op een steen

Nederland krijgt als 'vriend van Israël' lang niet altijd zijn zin

door Aldwin Geluk

Minister Verhagen bedreef afgelopen week diplomatie in het Midden-Oosten. Wat gebeurde er echt in de presidentiële vergaderkamers? Hoe serieus wordt Nederland genomen in het Midden-Oosten? Hoe een klein land grote woorden spreekt, maar uiteindelijk tevreden is met bescheiden succesjes.

Terwijl de door politieauto's geëscorteerde limousine van Maxime Verhagen zich met veel sirenelawaai door de straten van Jeruzalem spoedt, komt hem van de andere kant een soortgelijke colonne tegemoet: een andere Europese minister op bezoek in Israël, eveneens op weg naar een afspraak. Tijdens de drie dagen dat Verhagen in Israël verblijft, worden er in elk geval Italiaanse, Hongaarse en Tsjechische bewindslieden gesignaleerd in de Israëlische hoofdstad. Soms delen ze zelfs het terras met hem. Dit is typerend voor het Midden-Oosten: geen regio staat zo in de belangstelling van internationale diplomaten, die allen graag hun bijdrage leveren aan vrede, en hun stempel willen drukken op het resultaat. Verhagen kiest zijn moment om het Midden-Oosten te bezoeken in elk geval slim. Na de grote speeches van de Amerikaanse president Obama en de Israëlische premier Netanyahu – waarin zij beiden beloofden zich te willen inspannen voor vrede tussen Israël en de Palestijnen – lijken de geesten rijp voor verdere massage. Dit is het „nieuwe momentum” en de „positieve dynamiek” waarvan hij deze week tijdens elke persconferentie rept.

GRENS MET GAZA OPEN VOOR NEDERLANDSE AARDBEIEN

Maar levert zo'n reis, behalve mooie woorden, ook iets concreets op? In het vliegtuig, op de heenweg van Rotterdam naar Damascus, spreekt de minister zijn verwachtingen uit. Zijn 'grote doel' is dat zowel Israël en de Palestijnen als Israël en Syrië zonder voorwaarden en eisen vooraf met elkaar in gesprek moeten gaan over vrede. Daar wil hij bij alle drie de partijen op aandringen. En, o ja, Verhagen wil ook van Israël gedaan krijgen dat het de grenzen van Gaza opent voor Nederlandse landbouwproducten. Nederland subsidieert namelijk een project op de Gazastrook waar anjers en aardbeien voor de Nederlandse markt worden verbouwd. Zeven miljoen euro ging hier de afgelopen drie jaar naartoe. Nu staan vanwege Israëlische blokkades nieuwe Hollandse stekjes soms te verdorren aan de Israëlische kant van de grens, terwijl aan de Palestijnse kant overrijpe anjers en aardbeien hun waarde verliezen.

UIT DEZE REIS IS VEEL GEKOMEN: SYRIË, ISRAËL EN DE PALESTIJNEN ZIJN IN BEWEGING

Op al deze punten hoopt Verhagen iets te bereiken, en als uitgesproken 'vriend van Israël' verwacht hij resultaat, zeker in Jeruzalem. „Het gaat er niet om dat je een grote mond heb, het gaat erom dat je iets bereikt. Met heel hard roepen los je geen problemen op”, zegt hij aan boord van het regeringsvliegtuig. „Zeker bij Israël werkt dat niet.” Maar heeft Nederland ook elders in het Midden-Oosten genoeg invloed om echte resultaten te boeken? Verhagen wordt weliswaar door zowel de Syrische als de Israëlische minister van Buitenlandse Zaken 'vriend' genoemd, maar dat zou bij de combinatie van die twee landen juist reden kunnen geven tot achterdocht. Samir Altaqi is directeur van een Syrische politieke denktank. Hoewel zijn organisatie formeel onafhankelijk is, wordt die door het Syrische totalitaire regime betaald en wijken de standpunten nauwelijks af van die van de Syrische president. Altaqi formuleert behoeftzaam, als hij het heeft over de invloed van Nederland. „Wij erkennen dat Nederland in Europa relatief veel gewicht in de schaal legt”, zegt hij in Damascus, in gesprek met Nederlandse journalisten. „Nederland is een van de diplomatieke machtsbases in Europa. Niet zo belangrijk als Frankrijk, maar toch van belang.” De Syrische minister van Buitenlandse Zaken, Walid Al-Moualem, die even later tijdens een gezamenlijke persconferentie openlijk met Verhagen botst over diens „inmenging” in Iran, drukt zich ook algemeen uit: „Hij is een minister van Buitenlandse Zaken. Elke minister van Buitenlandse Zaken kan een constructieve rol spelen in het vredesproces.” De terughoudendheid van de Syriër zal zeker ook te maken hebben met de aanvaring die hij en Verhagen hadden. Die laatste heeft in elk geval geen spijt van zijn open-

hartigheid „De verschillen met Syrië zijn helder. Maar ze weten hier wel wat ze aan me hebben. Ik maak mijn opvattingen volkomen duidelijk.” Die houding typeert hem. Maxime Verhagen is meer politicus dan diplomaat: Hij zegt wat hij denkt en blijft dan ook bij zijn punt. In elk geval oogst Verhagen in Damascus een succesje: hij weet president Assad zover te krijgen dat die erin toestemt de vastgelopen onderhandelingen met Israël over de Golanhoogte – sinds 1967 in Israëlische handen – nieuw leven in te blazen. Verhagen mag dat in Jeruzalem aan premier Netanyahu gaan vertellen. De CDA-minister is daar zelf erg over te spreken; internationale media pikken het nieuws echter nauwelijks op. Assad heeft al eerder zoiets gezegd, en bovendien: Israël zal de strategische en waterrijke hoogvlakte toch nooit opgeven, is de breed gedeelde verwachting. Misschien dat daarom ook bij 'vriend' Israël de discussies hoog oplopen, tijdens de besloten bijeenkomsten die Verhagen heeft met kabinetsleden. Goede relaties betekenen niet automatisch dat je je zin krijgt. Als het erop aankomt, trekt Israël zich van Nederland zelfs maar weinig aan. Typerend is het, dat daags nadat Verhagen over het bouwen van nieuwe nederzettingen zegt: „stop is stop”, de Israëlische defensie-minister Ehud Barak bekendmaakt driehonderd nieuwe huizen op de Westelijke Jordaanoever te bouwen. De twee hebben diezelfde dag nota bene een ontmoeting. De volgende dag doet buitenlandminister Avigdor Lieberman er een schepje bovenop, door een halt aan het bouwen van nieuwe nederzettingen „onacceptabel” te noemen.

VRIJ REIZEN VOOR PALESTIJNSE CHRISTELIJKE VOORGANGER

Dit heeft alles weg van een publieke schouder. Verhagen ziet het echter van de zonnige kant: „Ik heb het idee dat er binnen de Israëlische regering wel degelijk gesproken wordt over de nederzettingen, maar er zijn verschillende appreciaties”, verwoordt hij het. Oftewel: het Israëlische kabinet is onderling verdeeld. Hardliner Lieberman hangt aan de rem, maar zal zich uiteindelijk moeten neerleggen bij de verdergaande toezeggingen van zijn premier. Ook het Israëli-

sche kabinet spreekt lang niet altijd met één mond. Verhagen, die zelf in coalitieverband nogal eens in de clinch ligt met de PvdA, weet als geen ander hoe dat werkt. Aan het einde van de reis, na uren lange sessies met Syrische, Palestijnse en Israëlische machthebbers, telt hij op het terras van het King David Hotel in Jeruzalem in elk geval zijn zegeningen: Syrië, Israël en de Palestijnen, ze hebben alle drie beloofd met elkaar in gesprek te gaan. „Op veel terreinen zijn dingen serieus in beweging gekomen. Uit deze reis is meer gekomen dan ik vooraf had verwacht”, concludeert de minister. Ook de Palestijns-Nederlandse anjers en de aardbeien zijn veilig. Israël heeft volledige medewerking toegezegd en opent de grenzen van Gaza voor Nederlandse producten. „Dat zou niet gebeurd zijn als we niet 'on speaking terms' waren met elkaar”, daarvan is hij overtuigd. „Daarbij speelt ook mee dat Israël weet dat Nederland de Israëlische veiligheidssituatie niet uit het oog zal verliezen.” En, haast Verhagen te zeggen, Israël zal het Palestijnse christelijke voorgangers niet langer moeilijk maken naar de Palestijnse gebieden te reizen, daarover heeft hij eveneens een „harde toezegging”.

De bloementelers en de christenen zullen hem daarvoor vast dankbaar zijn – mits Israël zich aan de toezeggingen houdt. Maar of de Nederlandse diplomatie het vredesproces ook echt verder heeft geholpen, is na afloop van de reis minder duidelijk; alle uitspraken over „het momentum” en „de dynamiek” ten spijt. Uiteindelijk zijn het immers toch de Obama's en de Clintons van deze wereld die in Israël het verschil maken. Nederland lift daar hooguit op mee en speelt er soms slim op in, zoals afgelopen week. Verhagen geeft dat in feite toe, als hij zegt: „Zonder de VS kun je niet. De mensen die denken dat je de VS niet nodig hebt, hebben het fout.” Ook een vriend van Israël moet zich dus bescheiden opstellen, dat is de realiteit. „Het is niet zo dat, omdat Nederland een vriend is, we kunnen zeggen: nu moeten jullie dit en dit doen”, geeft hij toe. „Ik zie het eerder als druppels die een steen uithollen: als verschillende mensen telkens hetzelfde signaal afgeven, boek je uiteindelijk toch resultaat.”